

ÂŞIK HÜSEYİN ARAŞTIRMALARINA KATKILAR I
ÂŞIK HÜSEYİN'DEN GÜZELLERE HİKÂYELİ TÜRKÜLER
Contributions to Researches on Asik Huseyin I - Folk Songs with
Stories to Beauties by Asik Hüseyin

Erman ARTUN*

Özet: Bu çalışmada Âşık Hüseyin'e dair çalışmalara katkı sağlanmaya çalışılmış; bu sebeple öncelikle söz konusu âşığın kim olduğu anlatılmış daha sonra ise hikâyeli türküleri üzerine değerlendirmeler yapılmıştır.

Anahtar sözcükler: Âşık edebiyatı, Âşık Hüseyin, hikâyeli türkü.

Abstract: *In this study, it has been tried to contribute to studies on Asik Huseyin; therefore it has firstly been given information about him and then it has been evaluated on his folk songs with stories.*

Keywords: *Asik literature, Asik Huseyin, folk song with story.*

Âşık Hüseyin Hakkında Birkaç Söz

Âşık Hüseyin'in yaşamı ve şiiirleri hakkında yıllarca farklı bilgiler yayınlandı. Âşık Hüseyin'in nereli olduğuna ait bilgiler net değildi. Bu yanlış bilgiler âşığın şiiirlerinin karışmış olmasından ve kaynak kişinin eksik bilgilendirmesinden kaynaklanmıştır.

Son yıllarda yapılan çalışmalardan sonra Âşık Hüseyin Tenecioğlu'nun aslen Kahramanmaraş ilinin Afşin ilçesi Erçene köyünden olduğu anlaşıldı. Âşık Hüseyin sazı sözü dinlenir bir âşıktı. Askerliği bitirdikten sonra köyüne gitmedi. Merkezi Cebelibereket ile Bahçe ilçesinin çevresi olmak üzere Gavurdağları'nda köy köy gezerek, olaylara göre türkü yakarak ömrünü geçirdi. Âşık Hüseyin gezer âşıktır. Gavurdağları'nda Çukurova'da gezerek, görerek, duyarak söylemiştir. Amanos dağları ve Gavurdağları'ndaki köy ve aşiretleri gezen Âşık Hüseyin'in türküleri yaygın olarak söylenmektedir. Âşık Hüseyin'in hayatı daha çok Osmaniye-Gaziantep-Kahramanmaraş üçgeninde geçmiştir (Erkoçak, 1982: 20-23).

Âşık Hüseyin gençliğinde Çukurova'ya yani Kadırlı'nın köylerine yerleşir ve bu yörede kalır. Bir daha da memleketine dönmez. Âşık Hüseyin'in 19. yüzyılda

* Prof. Dr.-, Çukurova Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyat Bölümü.

doğduğunu, 1950'li yıllarda Çukurova'dan tekrar köyü Erçene'ye göçüp gittiğini söylerler. Âşık Hüseyin, genellikle yaşadığı çevrede tanınmış kişilerin ölümüne ağıtlar söyleyerek, hoşuna giden güzelleri överek âşıklığını sürdürmüştür (Erkoçak, 1982: 20-23).

Doğan Kaya, "Âşık Hüseyin'in XIX. yüzyılda yaşamış muhtemelen 1930 yılında 80-90 yaşlarında vefat etmiş, gezgin bir âşıktır" diyor (Kaya, 2001: 411-432).

Âşık Hüseyin'le ilgili çeşitli kaynaklarda birbirini tamamlayan bilgilere rastlıyoruz (Artun, 1996: 28-31-54; Karaburç, 2007: 47-55; Davutluoğlu, 1982: 25-26; Erkoçak, 1982: 20-23; Kaya, 2001: 411-432).

Âşık Hüseyin'in Güzellere Türküleri

Türkü kavramının tanımıyla ilgili kaynaklarda birbirini tamamlar nitelikte bilgilere rastlıyoruz (Türkçe Sözlük, 2005: 2021; Dizdaroğlu, 1969: 102; Sami, 1987: 400; Köprülü, 2003: 236; Kudret, 1980: 295).

Sözlü folklor ezgilerinin her çeşidi için en çok kullanılan terim türküdür. Türkü söylemek ruhî bir ihtiyaç olduğundan yeryüzündeki her halk türkü söyler. Türkü, Türk halkının ortaklaşa yarattığı sözlü ve ezgili ürünlerdir (Özbek, 1981: 63).

Türkülerin konuları çok değişiktir. Aşk duyguları, günlük olaylardan etkilenmeler, savaşlardaki kahramanlıklar en güzel ve en coşkun olarak türkü biçimiyle anlatılabilmektedir. Halk arasında heyecan uyandıran her olaya bir türkü yakılır. Bunlar bestelenir ve türlü yollardan yurdun her köşesine yayılır.

Türküler genellikle bir olay, bir arzu ve bir heyecan üzerine doğarlar. Başlangıçta sahibi belli ürünlerdir. Ancak zamanla, türkünün asıl sahipleri unutulur ve sonraki kuşaklar tarafından halkın dilinde dolaşa dolaşa farklı coğrafyalara yayılır. Türküler, böylelikle anonimleşir. Önceleri yerel kimlik gösteren türküleri, zamanla ulusal kimliğe bürünürler. Türkülerin anonimleşmesinde, daha ziyade göçler, kervanlar, askerî sevkler, gurbete iş için gidişler, gezgin âşıkların faaliyetleri, yakın zamanlarda ise basın ve yayın organları rol oynar (Kaya, 1999: 132).

Türküler iki kaynaktan beslenirler. Asıl türküleri, yakıcıları belli olmayanlardır. Bunlar başlangıçta bir olay üzerine yakılırlar. Bu olay, milleti ilgilendirecek kadar büyük olabileceği gibi, dar çevrelerde görülen cinsten de olabilir. Aşk, gurbet, ölüm, kahramanlık, fetih, seferberlik, tabii afetler, oymak kavgaları, eşkıya baskınları, bir kalenin düşmesi, bir vatan parçasının elden çıkması gibi sosyal olaylarla; seveda, talihe kızma, şansa küsme gibi duygular türküleri doğuş şartlarını hazırlayan nedenlerin başında gelir. Bu olaylardan birini yaşayan veya bu duygulardan birini taşıyan sanatçı kişinin bu halk şiiiriyle ve ezgi eşliğinde ifade etmesi türküyü meydana getirir. Zamanla türküyü yakan sanatçının adı,

türkünün topluma ters düşen söz ve ezgi bölümleri gibi kişisel izler silinir. Böylece belli bir kişinin malı olan türkü, bir süre sonra toplumun malı olarak anonim halk edebiyatı ürünü karakterine bürünür. Türkülerde halkın işlenmemiş sanat gücünü, sanat yeteneğini ve millî sanata ait konuları bulabiliriz. Bunlarda dile getirilen olayları tam olarak öğrenmek için türkünün metnini tamamlayacak “hikâye”sini de bilmek gerektir (Albayrak, 1998: 447-448).

Türküler konuları bakımından oldukça çeşitlilik gösteren edebi ürünlerdir. Halkın, türkülerle coşkusunu, sevincini, mutluluğunu yansıtmaması ne kadar tabii ise, acısını, üzüntüsünü ve ıstırabını da yansıtmaması o kadar tabiidir. Dolayısıyla ağıt olarak karşımıza çıkan lirizm yüklü bu hüznü dolu parçalar, aynı zamanda türkü niteliğinde olan eserlerdir. Ölümün yanında, ağıt karakteri taşıyan kına gecesi, gelin uğurlama ve asker türkülerinin ortak tarafı, hepsinin de ayrılık acısıyla ortaya konulmuş olmalarıdır. Öyle ki, bu acıklı türkülerin, diğer türküler içindeki oranı fazla sayıdadır (Kaya, 1999: 312).

Âşık Türküleri

Âşıkların yaktıkları türküler önemli yekûn tutmaktadır. Bir bölümü anonimleşmiş bir bölümü günümüze gelmiştir. Âşık Hüseyin'in türküleri de asılları korunarak günümüze gelmiştir.

Türkülerin oluşmasında ve yayılmasında âşıkların büyük emekleri vardır. Sosyal bir varlık olarak yaşayan âşık, toplumda gördüğünü, işittiğini, yaşadığını sanat kabiliyeti ölçüsünde sazı eşliğinde dile getirir ve topluma aktarır (Albayrak, 1998: 447).

Âşık Hüseyin ve Acem Kızı Türküsü

Âşık Hüseyin'in Acem Kızı Türküsü ile ilgili çeşitli kaynaklarda birbirini tamamlayan bilgilere rastlıyoruz (Artun, 1996: 28-31-54; Karaburç, 2007: 47-55; Erkoçak, 1982: 20-23; Kaya, 2001: 411-432; Âşık Feymani; Âşık İmami; Osman Gökçe).

Sazı ve sözü güçlü bir âşık olan Âşık Abdal Hüseyin'in önemli eserleri vardır. Neşet Ertaş'ın meşhur ettiği “Acem Kızı” adlı türkü Âşık Hüseyin'e aittir. Âşık Hüseyin bu türküyü Adana'da sahneyken görüp âşık olduğu güzel bir Acem Kızı için doğaçlama söylemiştir (Âşık İmami).

Âşığın Acem Kızı türküsü Türkiye'ye yayılmış, ancak çeşitli âşıklara mal edilmiştir. Doğan Kaya araştırmasından parçanın TRT repertuarına kaydı hakkında bilgi ediniyoruz: "Parçanın adı: Acem Kızı (Repertuar no: 1396, Yöre: Kırşehir, Kimden alındığı: Çekiç Ali, Derleyen: Osman Özdenççi)" olarak parça iki dörtlülük halinde olarak kayıtlı asıl sahibi belirtilmemiş. Araştırmalarımız sırasında pek çok dizesi bu şiirle ortaklık arz eden ve iki âşık tarafından ortaya konulmuş iki varyant daha tespit ettik; Sarıkamışlı Âşık Cananî ve Elbistanlı Hüseyin Şiirlerin ikisi de altı dörtlüktür. Ancak Cananî'nin şiiri Emir Kalkan tarafından TRT repertuarındaki

dörtlük de dâhil edilmek suretiyle yedi dörtlüğe çıkartılmıştır." (Kaya, 2001: 411-432).

Doğan Kaya: "Cananî 1917'de doğmuş ve 1980 yılında İzmir'e taşınmıştır. Halen yaşadığı bilinmemektedir. Söz konusu şiirlerde tevarüt diyebileceğimiz müşterek dörtlükler var. Şiir bizim kanaatimize göre Hüseyin'e aittir. Muhtemelen Cananî, bir vesile ile duyduğu bu şiiri üzerinde bazı değişiklikler yaparak kendisine mal etmiştir. Gerek kafiyelerdeki uyum gerekse sözlerin doğruluğu açısından Hüseyin'in şiiri daha sağlam bir metindir. Meseleye şiirin konusu ve yöresel dili açısından baktığımızda da aynı kanaate sahip oluruz" (Kaya, 2001: 411-432) .

Osman Gökçe, sitesinde (<http://www.osmangokce.com>) Acem kızı türküsüyle ilgili şu bilgileri veriyor: "Âşık Hüseyin'in hiç adı geçmiyor. İç Anadolu, Kırşehir, Neşet Ertaş ve Çekiç Ali adları öne çıkıyor. Ben de belki işe yarar diye, kayda geçsin diye Afşin ilçesi Erçene köyünden Âşık Hüseyin'e ait olduğu öyküsü ile birlikte derledim, yazılı olarak elimdedir.

Osman Gökçe Acem Kızı türküsünün öyküsünü şöyle anlatıyor:

"Âşık Hüseyin, yörenin birçok yoksulu gibi kışın Çukurova'ya çalışmaya gider. Akşamüzeri bir amele kahvesinde yalnız başına garip garip otururken karşı masada bir grup amele kendi aralarında bir kızdaki söz ederler ve biraz sonra da o kıza görmeye gideceklerini söylerler. Çaylar içilip karşı masadaki ameleler güle oynaya ve şakalaşarak yola koyulunca Âşık Hüseyin de onları izler. Yolun sonunda bir saza (pavyon) ulaşılır. Öbürleri girer, Âşık da arkalarından girer içeri. Biraz sonra sahneye Âşık'ın aklını alan ve Acem Kızı diye takdim edilen sanatçı kız çıkar. Türkü bu kıza söylenmiştir" ([http:// www.OsmanGökçe. com.](http://www.OsmanGokce.com)).

Âşık Hüseyin ve Acem Kızı Türküsü (Âşık Feymâni Anlatması)

"Acem Kızı Türküsü"nü en derli toplu Âşık Feymani'nin anlatması olduğu için araştırmamıza ondan derlenen şeklini aldık. "

Eskiden Kadırlı'nın varlıklı insanları eğlenmek için vilayetleri Adana'ya değil de, Adana'dan daha hareketli ve şen olan Ceyhan'a giderlerdi. Kadırlıler ürünlerini bile Ceyhan'da satarlar ve ihtiyaçlarını da Ceyhan'dan temin ederlerdi. Kadırlıler Ceyhan'a giderken Ceyhan Nehri'ni "gemi" dedikleri, ağaçtan yapılmış sal ile geçerlerdi. Kadırlı'nın zengin ve ağaları Ceyhan'daki pavyonlarda eğlenir, han denilen, üstü otel, altı da atların ahırını olan büyük binalarda kalırlardı.

Bir gün yine Ceyhan'a gittiklerinde, Ceyhan Irmağı kenarında bir pavyonda bir tiyaturanın (şimdiki pavyonlardaki dans ve eğlencenin adı) olduğunu ve bu tiyatürada Acem Kızı adında dans eden bir zannenin bulunduğunu öğrenirler. Kadırlı'nın zengin ve ağaları başka bir gün yanlarına Âşık Hüseyin'i de alıp Ceyhan'a Acem Kızı'nı seyretmeye giderler. Tiyatura başlar, Kadırlıler tiyaturanın ön tarafına Âşık Hüseyin'le oturuyorlar. Acem Kızı parmaklarında zillerle, hem şarkı söylüyor hem de dans ediyor. Bu durumdan hem Kadırlıler

hem de Âşık Hüseyin çok etkileniyorlar. Kadirililer tiyatru ya pavyon sahibinden izin alarak Âşık Hüseyin'in Acem Kızı'na bir türkü söylemesini istiyorlar. Durumu Acem Kızı'na da söylüyorlar. Acem kızı da buna razı oluyor ve Âşık Hüseyin'in karşısına geçiyor. Âşık Hüseyin sazını eline alıyor ve bakalım Acem Kızı'na ne söylüyor:

*Çırpınıp da şanoya da çıkınca
Eğlen şanoda da kal Acem Kızı
Uğrun uğrun kaş altından bakınca
Can telef ediyon bil Acem Kızı*

*Gözlerin olmuştur zemzem dolabı
Kaşın eder Beyrut ile Halep'i
Kıvrılmış saçların sırma kelesi
Gün vurdukça parlar tel Acem Kızı*

*Amerika kurban çatuk kaşına
Avrupa, Belçika düşmüş peşine
İngiliz, Fransız köle döşüne
Bir de Alman kurban bil Acem Kızı*

*Seni gören âşık neylesin canı
Yumdukça gözünden döker mercanı
Burnu fındık ağzı kahve fincanı
Şeker mi şerbet mi dil Acem Kızı*

*Seni gördüm yüreciğim sızılar
Ak gerdanda dizim dizim gaziler
Çark elinden çıkma gibi pazılar
Altın burma takmış kol Acem Kızı*

*Canım kurban olsun ikrar güdene
Belin ince, boyun benzer fidana
Ateşine yanmış Tarsus, Adana
Nasıl zil vuruyor el Acem Kızı*

*Şahin gibi yükseğinde düneği
Avrupa'dan gelmiş cansız bineği
Berber aynasından duru yanağı
Akıyor dudaktan bal Acem Kızı*

*Kaşlar arasında Zühre yıldızı
Seni görenlere düşer bir sızı
Gerdan beder beder, dudak kırmızı
Açılmış yanakta gül Acem Kızı*

Âşık Hüseyin'im söyler söz olur

*Çok sallanma güzel sana göz olur
Mısır'ı Bağdat'ı versem az olur
Ara menendini bul Acem Kızı*

Türküden sonra Acem Kızı dans etmeye başlar, başlar ama Acem Kızı'nın aşkı Âşık Hüseyin'in içine, Âşık Hüseyin'in aşkı da Acem Kızı'nın içine kor gibi düşer. Kadirli'nin ağaları, Âşık Hüseyin'i de yanlarına alıp Kadirli'ye dönerler. Âşık Hüseyin, Acem Kızı'nın aşkıyla yanar tutuşur. Ver elini Ceyhan der ve bir gün yola düşer. İki üç gün sonra Ceyhan'a varır. Acem Kızı'nı bulur, konuşup tekrar anlaşılır. Acem Kızı Âşık Hüseyin'i yanından ayırmaz. Âşık Hüseyin'in karısı Kadirli'de çocuklarıyla kalakalır. Günleri haftalar böyle geçerken Adana'nın tanınmış ağalarının birinin oğlu da o sırada meşhur Acem Kızı'nı duyar ve Ceyhan'a gelir. Burada Acem Kızı'na âşık olur. Pavyon sahibine büyük paralar vererek Acem Kızı'nı alır ve Adana'ya gidecekken Âşık Hüseyin'in haberi olur. Âşık Hüseyin Acem Kızı'nın olduğu yere koşar, bu sırada ağanın oğluyla Acem Kızı arabayla hareket etmek üzeredir. Âşık Hüseyin durumu anlar, olduğu yere oturur. İşte o zaman Âşık Hüseyin sazını eline alır, ağlayı ağlayı giden Acem Kızı'na yaşlı gözleriyle bakalım ne söyler:

*Dayanamam gayrı ben bu hasrete
Ya beni de götür ya sen de gitme
Ateş-i aşkına yakma çıramı
Ya beni de götür ya sen de gitme*

*Ahtı amanımız vardı seninle
Gönül mü eğledin yoksa benimle
Kavli kasem eylemiştik yeminle
Ya beni de götür ya sen de gitme*

*Sen gidersen kendim berdar ederim
Bülbül gül dalına konmaz niderim
Elifkaddim büker keman ederim
Ya beni de götür ya sen de gitme*

*Aşk-ı muhabbetle düştük düllere
Bu hasretlik beni salar çöllere
Bırakıp da gitme gurbet ellere
Ya beni de götür ya sen de gitme*

*Yâr sineme vurdun kızgın dağları
Viran koydun mor sümbüllü bağları
Hüseyin'im geçiyor gençlik çağları
Ya beni de götür ya sen de gitme*

Âşık Hüseyin daha sonraları Acem Kızı'nın Adana'ya gittiğini öğrenir. Zaten Acem Kızı da Âşık Hüseyin'in fakir olduğunu öğrenince nazlanmadan gider. Âşık Hüseyin yine yollara düşer. Adana'ya varır; fakat Acem Kızı'nın olduğu yere pek yaklaşamaz. Uzun zaman Adana kahvelerinde saz çalıp türkü söyler. Bir gün fırsatını bulup Acem Kızı'na yaklaşır. Acem Kızı, Âşık Hüseyin'den kendisini kaçırmamasını ister. Âşık Hüseyin kaçırorsa ki nereye götürecektir, hem fakir, hem evli. Âşık Hüseyin Acem Kızı'nı oyalamaya başlar. O sırada Maraş beylerinden biri Adana'ya gelir, Acem Kızı'nın güzelliğini, şanını, şöhretini duyar. Acem Kızı'nın olduğu tiyatroya gider. Acem Kızı ile tanışır, onu pavyon hayatından kurtarıp hanımı yapacağını söyler. Acem Kızı da o hayattan bıktığı için Maraş Beyinin teklifini kabul eder. Âşık Hüseyin'den de artık ümidini kesmiştir. Maraş beyi tiyatroya sahibine bolca para verip Acem Kızı'nı götürür. Âşık Hüseyin tiyatroya gelir ki ne görsün, Acem Kızı gitmiş. Bunun üzerine alır sazı eline bakalım ne söyler:

*Bilemedim kaymetini kadrini
Hata benim günah benim suç benim
Eliminen içtim aşkın zehrini
Hata benim günah benim suç benim*

*Kader aramıza çekti bir perde
Yoksulluk düşürdü çaresiz derde
Affetmem kendimi ulu mahşerde
Hata benim günah benim suç benim*

*Körümüş gözlerim görmedim önü
Boşuna yormuşum eyvah ben beni
Bilirim göremem bir daha seni
Hata benim günah benim suç benim*

*Hüseyin'i yandırdın yâr ataşlara
Daha sürme çekme kalem kaşlara
Vursam da başımı taştan taşlara
Hata benim günah benim suç benim*

(beder beder: domur domur(tomurcuk); dünek: tünək; bellur: billur; Sivaz: Sivas; kelep: iplik yumağı, iplik çilesi; çark ev: torna dükkânı)

Acem Kızı Maraşlı beyle Maraş'a gider, ev hanımı olur, çoluk çocuk sahibi olur. Daha sonraları bu hanımın çocuklarından biri Maraşlı hemşehrileri tarafından devletin önemli bir makamına getirilir.

Âşık Hüseyin de bu hasrete dayanamaz, karısının ve çocuklarının yanına döner. Çevreden utandığı için karısını ve çocuklarını yanına alır, evini yükletir,

Elbistan'ın Erçene köyüne, elinin aşiretinin içine döner. O köyde evlenen bir kızının da âşık olduğunu, Kozan'ın Bucak köyünden Âşık Hazım Demirci anlatırdı.

Âşık Feymani bu türkünün nasıl derlendiği hakkında şu bilgileri veriyor. "Bu Âşık Hüseyin hikâyesini Kadirli ve Kozan yörelerinin yaşlı insanları anlatırlardı. Bu hikâyeyi; Kadirli'nin Araplı (Döğenli) köyünden Küçük İbrahim lakaplı İbrahim Erdoğan'dan, Kozan'ın Bucak köyünden Deli Hazım lakaplı Hazım Demirci ile Kadirli'nin Çaygeçit köyünden Âşık Ali Gezer'den (Ali Kocaçiftçi) ilk âşıklık yaptığım 1968 sonbaharında köyleri gezdiğim sıralarda belledim".

(Derleyen: Erman Artun, Ayhan Karakaş Kaynak Kişi: Osman Taşkaya (Âşık Feymani), 1942, İlkokul, Âşık, Azaplı/Kadirli/Osmaniye.)

Âşık Hüseyin'in Sarıçam'da Türkmen Kızına Yaktığı Türkü

Âşık Hüseyin kışın sık sık Çukurova'ya gelir, âşıklık yaparak geçimini sağlardı. Bir seferin de yine Adana bölgesine gelirken Niğde/Aksaraylı Âşık Haydar Arslan'ı da yanına alır ve Çukurova'yı gezerler. Adana'da İmamoğlu, Kozan gibi yerleri gezmek isterler. Mevsim ilkbahardır. Sarıçam muhitine geldiklerinde Yörük aşiretleri de yaylalara gitmek için yola çıkmışlardır. Yörükler Sarıçam ormanlarının bir yerinde çadırlarını kurmuşlar, koyunu ve kuzuyu bir tarafa, develeri de bir tarafa otlatmaya sürmüşler. Bir Yörük kızı da develeri yularından tutmuş otlatırken Âşık Hüseyin bu Yörük kızına şu türküyü söyler:

*Ak deveyi katerlemiş gidiyor
Türkmen kızı bir ormanın içinde
Sırtında bir çocuk deve güdüyor
Türkmen kızı bir ormanın içinde*

*Niceleri deve çeker buncalar
Her bakışı ciğerimi kancalar
Kucağında çocuğuna nen çalar
Türkmen kızı bir ormanın içinde*

*Ak gerdanda sıra benler sayılır
Seni gören yiğit düşer bayılır
Sağda deve solda koyun yayılır
Türkmen kızı bir ormanın içinde*

*Durdu yol üstüne beni eğledi
Kement attı kollarımı bağladı
Yahyalı'dan olduğunu söyledi
Türkmen kızı bir ormanın içinde*

*Çiçeklerle donatmıştır başını
Üç dört günlük ay zannettim kaşını*

*Uzatur boynunu arar eşini
Türkmen kızı bir ormanın içinde*

*Kara çadır düz ovada yüzüyor
Her bakışı ciğerimi eziyor
Ceylanlara yoldaş olmuş geziyor
Türkmen kızı bir ormanın içinde*

*Hüseyin'im der ki bana mı kasdı
Esen rüzgârlar da zülfüne esti
Kozan'a giderken yolunu kesti
Türkmen kızı bir ormanın içinde*

(Derleyen: Ayhan Karakaş, kaynak kişi: Osman Taşkaya (Âşık Feymani), 1942, İlkokul, Âşık, Azaplı/Kadirli/Osmaniye.)

Âşık Hüseyin'le Türkmen Kızı (Âşık İmâmi Anlatması)

Âşık Abdal Hüseyin'in Acem Kızı hikâyesine benzer bir başka hikâyesi de şu hikâyedir:

Âşık Abdal Hüseyin sazı elinde köy köy gezerken Halbur Yaylasında bir söğüt ağacının altında söğüt yaprakları kadar güzel, elleri kınalı, zülfü gerdanına dökülmüş hamur yoğuran bir genç kız görür. Kızı gören Âşık Abdal Hüseyin gönlünün ve gözünün yaşını tutamaz, abdallıktan oracıkta vazgeçesi gelir.

Âşık Abdal Hüseyin:

“Ben bu kıza bir kılçık atayım.” der ve kıza seslenir.

Kız da:

“Buyur.” der.

Âşık Abdal Hüseyin:

“Buyurduk.” der.

Kız:

“Ne var? Ne istiyorsun?” deyince

Âşık Abdal Hüseyin:

“Vallahî ben seni rüyamda gördüm, yedi yıldan beri sana badeli âşığım, seni arıyordum kısmet bugüneymiş, işte seni buldum.” der.

Kız:

“Yahu olur mu böyle şey? Sen deli misin? Divane misin?” der.

Bunun üzerine Âşık Abdal Hüseyin de:

“Beni ister deli ister divane ne olarak kabul edersen et ama ben sana âşığım, seni arıyordum ve şimdi de buldum.” der.

Kız da:

“Tamam, beni buldun da sen kimsin? Nereden gelir nereye gidersin? İn misin cin misin? der.

Âşık Abdal Hüseyin de:

“Dur ben sana kendimi sazımla tanıtayım.” der ve sözüne başlar:

*Yarın el yaylaya göçer
Baş köşede yerimiz var
Yağın balın lafı mı olur
Kovan kovan aramız var*

*İnekler gelir sağulır
Koyun kuzuya koyulur
Kısırlar ayrı yayılır
Ucu dönmez sürümüz var*

Boyu posu, endamı yerinde olan türküsünü hoş bir seda ile söyleyen âşığı dinleyen kız âşığın söylediklerinden etkilenir ve duygulanır.

Âşık da bu arada sözüne devam eder:

*Gır atımız bağlı durur
Guluç gunda zağlı durur
Gırk çiftimiz ayrı döner
Bin gısrak yarımız var*

Kız:

“Bu âşık bana yedi yıldan beri âşıkmiş ben ne kadar şanslıymışım, sözü de sazi da çok güzel, ağzı da iyi laflar ediyor .” diye içinden geçirir.

Âşık ise hala sözüne devam etmektedir:

*Kerim yüce Mevla'm kerim
Sevdana dutuldu serim
Kalanını yarın derim
Sır içinde sırımız var*

*Nasip Hüseyin'im nasip
Boyun boyuma münasip
Bizde sarı lira kisip
Sandık sandık sarımız var*

Kız aşığa:

“Madem bana âşıkısın, bu kadar yakışıklısın, edan sedan da güzel, madem bu kadar da malın mülkün var gel o zaman beni babamdan istettir. Ben de sana varayım.” der.

Âşık Abdal Hüseyin:

“Benim seni istettirecek kadar zamanım yok, hemen gelersen götüreyim.” der.

Kız ise:

“Bana yarına kadar izin ver, borumu bohçamı, tasımı tarağımı toplayayım. Şu köyün alt tarafında bir Alacapınar var, ben su almak bahanesiyle oraya gelirim. Yarın sen de oraya gel beraber geçelim.” der.

Âşık Abdal Hüseyin’de: “Tamam.” der ve oradan ayrılır ancak içine bir dert düşmüştür “Ya bu beyin kız yarın Alacapınar’ın başına gelirse. Ben gezen, dilenen, toplayan bir abdalım, âşığım.” diye düşünmektedir.

Kız da o gece yatamaz çünkü âşığın aşkı içine düşmüştür. Âşığın söyledikleri arasında kızı en çok etkileyen de şu dörtlük olmuştur:

*Kerim yüce Mevlam kerim
Sevdana dutuldu serim
Kalanını yarın derim
Sır içinde sırrımız var*

Kız acaba âşık ne diyecek diye düşünür ve sabahı zor eder. Sabah olur kuşluk vakti Âşık Abdal Hüseyin de Alacapınar’ın başına gelmiş beklemektedir, bir müddet sonra da kız gelir. Pınarın başında kızla âşık göz göze gelir.

Kız: “Geldim, hadi gidelim.” der.

Âşık Abdal Hüseyin de: “Geldin amma ben hele biraz bir şeyler deyeyim de sonra gidelim.” der ve sazını eline alır ve söylemeye başlar:

*Aradım da seni buldum
Eğlendim yanında galdım
Akşam dilenmeden geldim
Bir dağarcık unumuz var*

*Anam elden alır sacı
Ekmek kuru soğan acı
Her lafa inanma bacı
Abdal derler ünümüz var*

*Anam her gün ekmek yapar
Çocuklar ikişer gapar
Kimi aksak kimi topal
Üç beş tane kürümüz var*

*Naçar Hüseyin’im naçar
Kara günler gelir geçer
Şamatadan başın göçer
Bir çenesiz garımız var*

Kız, gerçeği söylediği için âşığı takdir eder, kendi âşıkla birlikte gidemez ama gönlü gider.

(Derleyen Erman Artun. Kaynak kişi: Âşık İmamî)

Âşık Hüseyin ve Benli Döne Hatun

Âşık Hüseyin'in bu hikayeli türküsünü Mehmet Erkoçak'ın, "Unutulmuş Güney İlleri Âşıkları", incelemesinden aldık (Erkoçak, 1982: 20-23).

Âşık Hüseyin bir gün Kahramanmaraş'tan bir arkadaş alarak yola düşer. Mevsim yaz aylarından biridir. Haruniye taraflarında Hoğdu yaylasına gelirler. Bakarlar ki her tarafta aydınlı (konar göçer, Yörük) çadırları vardır.

Âşık Hüseyin arkadaşına: Gardaş, şu çadırların birine varalım. İki ekmeğ isteyelim, deyip çadırın birine varırlar.

Âşık Hüseyin: "Ev sahibi" diye seslenir.

Çadırdan bir kız: "Buyurun" deyip dışarı çıkar.

Âşık Hüseyin ve arkadaşı: "Bacı bize iki ekmeğ ver, acıktık" derler.

Kız: "Kuru ekmeğ yemeyin. Buyurun içeri yemek yapayım, ondan sonra da yolunuza devam edin" der.

Âşık Hüseyin ve arkadaşı bu teklifi kabul ederler. İçeri geçip otururlar. Kız bir bulgur pilavı pişirir. Bir sahana yoğurt koyar. Sofrayı serer.

Kız: "Buyurun" diyerek ayakta çadırın orta direğine belini vererek durur. Zülfünün üzerine bir top nergiz sokmuştur.

Âşık Hüseyin ekmeğten bir parça bölerek, pilava lokma vuruyorum diye, gözü kıza daldığından yanlışlıkla lokmayı yoğurda vurur. Bir de bakar ki, eli yoğurdun içinde elini sofraya silmeye başlar amma ne çare ki kız bunu görmüştür. O zaman kız oturur.

Bakalım Âşık Hüseyin'e ne söyler. Aldı kız:

Oğlan sen de gamlı gamlı oturdun

Yoksa sen de aklını mı yitirdin?

Ye pilavı, eli yoğurda batırdın

Yoksa aklın kalmadı mı başında?

Âşık Hüseyin bunu dinler arkadaşına: Sen yemeğine devam et. Şu kızını bir deşeyim bakalım.

Bakalım kıza ne cevap verir.

Aldı Âşık Hüseyin:

İpek miydin hangi elde büküldün

Top nergizi sen başına sokundun

Maya gibi kız başıma dikildin

Var mıydı bana buranın kışı

Aldı kız:

Bülbül oldum her bahçede ötmedim

Olura olmaz meyl katmadım

Candan sevdim oğlan garaz etmedim

Hiç bitmiyor bizim buranın kışı

Âşık Hüseyin:

*Bire güzel ne gelecek elinden
Altın kemer düştü ince belinden
Yad avcılar avladı mı gülünden?
Avcılara avın verdi mi kuşun*

Aldı Kız:

*Terzilerde dikin diker hümürür
Açıktaki meyveyi, hayvan kemirir
Oğlan gülüm taze yeni domurur
Her bir dala konmaz o benim kuşum*

Âşık Hüseyin

*Varmola dünyada gullara borcun
Kim ola sevdiğin, yarenin harcın
Yıkıldı kalenden, düştü mü burcun?
Ustanın elinden geçti mi taşın*

Aldı Kız

*On beş yaşadım ben de uslandım
On altı deyince şimdi seslendim
Elmas gibi sandıklarda beslendim
Kudretten dökmedir, benim kaşım*

Âşık Hüseyin

*Bir söz söyleyim de, kusura bakma
Sen bu sözlerimi hiç garaz bilme
Adlımı bahçenden tüccarlar elma
Müşteriyi çekti mi o senin kaşın*

Aldı kız

*Adım Benli Döne, ismim nurunan
Bahçem yeşil yaprak sade narunan
Benim işim hakka karşı sırman
Heç kimseler bilmez o benim düşüm*

Âşık Hüseyin

*Farısın da Hüseyin'im farısın
Seni meth etmeyen diller çürüsün
Gökte melek cennetteki hürüsün
Arasam bulamam kız senin eşin
Deyip keser.*

Âşık Hüseyin yemeğini yedikten sonra: "Tuz ekmek helal eyle. Allahaismarladık" diyerek ayrılır (Erkoçak, 1982: 20-23).

Kaynaklar:

- ALBAYRAK, Nurettin. (1993). “Âşık Maddesi”, *İslam Ansiklopedisi*, C.1, İstanbul: MEB Yay.
- _____ (1998). “Türkü”, *TDEA*, C.8, İstanbul: Dergah Yay.
- ARTUN, Erman. (1996). *Günümüzde Adana Âşıklık geleneği ve Âşık Feymani*. Adana: Hakan Ofset.
- _____ (2001). *Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yay.
- BORATAV, Pertev Naili. (1968). “Âşık Edebiyatı”, *Türk Dili Dergisi*, *Türk Halk Edebiyatı Özel Sayısı*, Sayı: 207, Aralık, Ankara.
- _____ (1982). *Folklor ve Edebiyat I-II*. İstanbul. Adam Yayınları.
- DAVUTLUOĞLU, İbrahim. (1982). “Aptaloğlu Âşık Hüseyin'in Hayatı ve Şiirleri”, *Erciyes Dergisi*, Yıl: 5, Sayı: 56.
- DİZDAROĞLU; Hikmet. (1968). *Halk Şiirinde Türler*. Ankara.
- ERKOÇAK, Mehmet. (1982). “Unutulmuş Güney İlleri Âşıkları (Âşık Hüseyin)”, *Erciyes Dergisi*, Yıl: 5, Sayı: 56.
- KARABURÇ, Mehmet. (2007). *Osmaniye Merkez İlçesinde Âşıklık Geleneği*. Osmaniye: OFAD Yayını.
- KAYA, Doğan. (1999). *Anonim Türk Halk Şiiri*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- _____ (2000). *Âşık Edebiyatı Araştırmaları*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- _____ (2001). “Türkülerin Derlenmesinde Kayda geçirilmesinde ve İcra Edilmelerinde Yapılan Yanlışlıklar”, *Kayseri ve Yöresi Kültür, Sanat ve Edebiyat Bilgi Şöleni*, Kayseri, 2001, ss. 411-432.
- KÖPRÜLÜ, Fuat. (1962). *Türk Saz Şairleri*. Ankara: Güven Bas.
- KUDRET, Cevdet. (1980). *Örneklerle Edebiyat Bilgileri*. İstanbul: İnkılap ve Aka Basım.
- Şemseddin Sami. (1901). *Kamus-ı Türkî*. İstanbul: Dersaadet Matbaası.
- ŞENEL, Süleyman. (1988). “Türk Edebiyatında Ağıt”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, C.1, TDV Yayınları, İstanbul.